

**OROSZ KATONÁK RÉSZVÉTELE
A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG VÉDELMEBEN
(1919)**

A. V. Fjodorov

„Magyarország és a Szovjetunió dolgozóinak barátsága — mondotta K. J. Vorosilov — fényesen megnyilvánult a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a polgárháború éveiben, valamint a magyar proletárforradalom idején.“¹

Az 1918—20-as oroszországi polgárháborúban volt magyar hadifoglyok is küzdöttek a szovjethatalom oldalán. Orosz munkások és parasztok, a cári hadsereg egykori katonái pedig, akik az Osztrák-Magyar Monarchia területén voltak fogságban, résztvettek a magyar nép fegyveres harcában, amelyet a magyarországi szovjethatalomért vívott a beavatkozók és a belső ellenforradalom ellen. Ez a kölcsönös támogatás ékes példája volt a magyar internacionalizmusnak és az orosz és a magyar dolgozók forradalmi együttműködésének.

Az Ausztria-Magyarország területén élő orosz hadifoglyok helyzete súlyos volt. A munkaerő-veszteség pótlására és az ipari termelés csökkenésének valamelyes ellensúlyozására, az osztrák-magyar kormány a háború alatt nagymértékben igénybe vette a hadifoglyok munkaerejét. Sok tízezer hadifoglyot sújtott a magyar földesurak és tőkéskek kegyetlen kizsákmányolása. Még a katonai parancsnokság is kénytelen volt figyelmet fordítani a hadifoglyok sanyargatására. A Hadügyminisztérium egyik okmánya megállapította: „Magyarország területén több mint 124.000 hadifoglyot vezényeltek munkára. Élelmezésük és a bánásmód rossz. A tulajdonosok durva erőszakkal törekszenek a munka termelékenységének fokozására.“²

A munkanap tizenkét órára, sőt olykor még hosszabbra is nyúlt. A táplálkozás rendkívül silány; a foglyok még elég kenyeret sem kaptak. Ruha és lábbeli dolgában is rosszul álltak. A Földművelésügyi Minisztérium, amely a katonai hatóságokkal együtt a foglyokat munkára beosztotta, távirati értesítést kapott arról, hogy Szatmárnémetiben „a

¹ Szabad Nép. 1954. október 14.

² Magyar Munkásmozgalmi Intézet (MMI). Fejér-megye, Főispán 1989/1915 Alispáni iratok.

hadifoglyoknak olyan kenyeret adnak, amely az állatnak sem jó".³ Bratislavából ezt jelentették: „Itt a hadifoglyokat botozzák. Ha nem végzik el munkájukat, kikötik őket és romlott húst adnak nekik”.⁴ Különösen nehéz volt a sorsuk a fakitermelésben foglalkoztatott hadifoglyoknak. „A hadifogoly favágók rongyosak, nincs téli ruhájuk és cipőjük, szenvednek a hidegtől.”⁵ A földbirtokosok és a kulákok gyakran még a vasárnapi pihenőt is megvonták a foglyoktól. Szolnok városának 1917. március 20-án tartott törvényhatósági ülésén a megyei önkormányzat vezetője, Küry Albert alispán beszédében hangsúlyozta: „Fontos, hogy vasárnap a munkások templomba menjenek, az úristent azonban ők legjobban munkával dicsérik. Ezért szükséges, hogy a munkásokat vasárnap is munkára kényszerítsék, legalább délután”.⁶ A szolnoki városi hatóságok azzal a kérelemmel fordultak a kormányhoz, hogy törvényt írjon a hadifoglyok vasárnapi munkáját. A Földművelésügyi Minisztérium rendeletileg megtiltotta, hogy a foglyok érintkezzenek a helyi lakossággal.⁷

A hadifoglyok az önkényre és a kegyetlen kizsákmányolásra munkamegtagadással, tömeges szökéssel válaszoltak, sokan megpróbálták átlépni Ausztria—Magyarország határát; követeléseket és ultimátumokat nyújtottak át a vállalkozóknak és a hatóságoknak. Az egyenlőtlen harc legtöbbször azzal végződött, hogy a hadifoglyokat testi fenyítéssel, bebörtönzéssel sújtották, sőt még súlyosabb rendszabályokat fogantatosítottak ellenük. A kormány képviselője a megyében, Ráday Gedeon gróf főispán, azt javasolta a kecskeméti katonai parancsnokságnak, hogy „büntető rendszabályokat alkalmazzon“ azokkal az orosz hadifoglyokkal szemben, akik — amíg nem javítják meg ételmezésüket, főként pedig nem növelik kenyéradagjukat — megtagadták a munkát. Ezeket az intézkedéseket meg is valósították.⁸ A munka megtagadásáért, a csehekkel való érintkezésért, tömeges szökésekért és kiáltványok terjesztéséért a hadifoglyokat „két órára kikötik“,⁹ közölte egy jelentés Üllő faluból.

A magyarországi orosz hadifoglyok politikai beállítottságára hatással volt az a forradalmi munka, amelyet a bolsevikok végeztek a cári hadseregben a háború első napjaitól kezdve. A foglyok között voltak bolsevik katonák, akik terjesztették a tömegek között a forradalmi tanokat, segítették a foglyokat a szervezkedésben, összekovácsolták és harcra mozgósították őket.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének hírért az orosz

³ MMI. Földművelésügyi Minisztérium (FM) 1916—62/X. 112924.

⁴ U. o. 1917—19—11758.

⁵ U. o. 1916—11—40039.

⁶ MMI. Szolnoki városi levéltár. 1917.

⁷ MMI. FM. 1916—52/X—70001.

⁸ MMI. Kecskeméti városi levéltár. 1917.

⁹ MMI. FM. 1916—62/X—70007.

hadifoglyok lelkesen fogadták. Fokozták ellenállásukat kizsákmányolóikkal szemben. Majdnem mindenütt megtagadták a munkát. Egyre áll hatatosabban hangoztatták követeléseiket: javítsák meg ellátásukat, életkörülményeiket, változtassák meg az irántuk tanúsított bánásmódot. 1918 januárjában Szeged polgármestere azt jelentette a főispánnak, hogy az orosz hadifoglyok között terjednek a szocialista eszmék; ugyanolyan életkörülményeket követelnek, mint amilyeneket a forradalom eredményeként az orosz munkások és a parasztok vívtak ki maguknak. A polgármester közölte intézkedéseit: „A hadifoglyok el vannak szigetelve a lakosságtól, viselkedésüket fokozottabban ellenőrzik”.¹⁰ Szatmárnémetiben 975 orosz hadifogoly — ellátásuk megjavítása végett — néhány napra beszüntette a munkát.¹¹ Legfőbb követelésük azonban az volt, hogy azonnal küldjék őket haza. „Az ezer hadifogoly egyharmada megszökött”,¹² — közölte a Zala megyei jelentés. A hatóságok az orosz hadifoglyoknál egy kiáltvány néhány példányát találták, amely hazaszökésre szólította fel őket.

1918 elejétől a munkamegtagadás és a szökés tömeges jelleget öltött. Trencsén megye alispánja ezt jelentette a kormánynak: „...az Oroszországgal folytatott béketárgyalások izgalmat keltenek a hadifoglyok között, beszüntetik a munkát és tömegesen elszöknek. A munkáltatók kérik, hogy az orosz hadifoglyokat olaszokkal cseréljék fel”.¹³ Ugyanilyen kérés érkezett Tolna megyéből is. A helyi hatósági szervek kérték, hogy az orosz hadifoglyokat olaszokkal váltsák fel, mivel az oroszok „hanyagul dolgoznak és bolsevik-módra viselkednek gazdáikkal szemben”.¹⁴ A kaposvári cukorgyárnak 1918 április 19-én a földművelésügyi miniszterhez intézett távirata közölte: „... az orosz hadifoglyok nem akarnak dolgozni, tömegesen szöknek haza”.¹⁵

Magyarország burzsoá-földbirtokos kormánya az orosz hadifoglyokban látta a „zavargás és rendbontás” egyik forrását és ellenséges érzülettel viseltetett irántuk. De másként éreztek az orosz hadifoglyok iránt a magyar dolgozók. A városok és falvak sok lakója elrejtette az orosz hadifoglyokat a rendőrök és határőrök elől, élelmiszerral, ruhával, pénzzel látta el őket. Az orosz hadifoglyokkal együttérző, őket támogató munkásokat és parasztokat üldözték. A hadbíróság egyévi börtönre ítélte Bota Trifán kolozsvári lakost, mert elősegítette orosz hadifoglyok szökését. A parancs ellenére sem volt hajlandó a szökésben lévő hadifoglyokra lőni.¹⁶

A hadbíróság sok hasonló ítéletet hozott „orosz hadifoglyok szöké-

¹⁰ MMI. Szegedi polgármesteri levéltár.

¹¹ MMI. FM. 1918/1919—26244.

¹² U. o. 1917—62/X—30001.

¹³ U. o. 1198—62/X—55001.

¹⁴ U. o. 1918—62/X—55396.

¹⁵ U. o.

¹⁶ MMI. Kúria. B. I. 659/12/1918, 1917. december 13

sének elősegítéséért, éjjeli szállás nyújtásáért, ruhával, élelemmel, pénzzel való támogatásukért.“¹⁷ „Az ellenség javára“¹⁸ végrehajtott cselekedetüért, vagyis orosz hadifoglyok rejtegetéséért elítélték Kosztik Lászlóné gorondi lakost. A katonai hatóságok közlése szerint, „a hadifoglyok gyakran csak azért hagyták el munkahelyüket, mert a helyi lakosság rábeszélte őket, hogy induljanak gyalog Oroszországba. Eközben gyakran megtörtént, hogy a lakosság élelmiszerral látta el a hadifoglyokat... Nem csupán a polgári lakosság követ el hasonló káros cselekményeket..., hanem az Oroszországból visszatért katonák is felszólítják a hadifoglyokat, hogy igyekezzenek mielőbb hazamenni, hiszen Oroszországból is visszajönnek az osztrák és a magyar foglyok“.¹⁹ Hasonló jelentések érkeztek Magyarországra különböző helységeiből.

A Belügyminisztérium 1918 január 21-i körrendelete megállapította: „Titkos jelentések szerint, az orosz hadifoglyok körében a szocialista eszmék terjesztésére csoportok alakultak, amelyek céljaik elérésére megfelelő magyar és külföldi sajtótermékeket igyekeznek szerezni. Nem lehetetlen, hogy az orosz hadifoglyok a lakosság között kifejtett propagandájukkal olyan politikai helyzetet akarnak teremteni, amilyen Oroszországban van. Kérem méltóságodat, intézkedjék azirányban, hogy titkos megfigyelés alatt tartsák az orosz hadifoglyok és a lakosság kapcsolatait“.²⁰

Az orosz és az ukrán hadifoglyoknak az 1918-as Magyarország események iránt tanúsított magatartását ékesen bizonyítja a *Déli Hírlap*-ban tett közös nyilatkozatuk és a Magyar Nemzeti Tanácshoz intézett felhívásuk. Ez a felhívás így hangzik: „Testvérek! Magyarok! Engedjétek meg, hogy mi is résztvegyünk nemzeti felszabadító harcokban. Foglyok lévén, országunk harcában, sajnos, nem vehetünk részt. Az emberi érzés és a szabadság azonban nem engedi, hogy hallgassunk ilyen ünnepélyes pillanatban, amikor az emberiség jogainak megvédésére kel. Sok vért ontunk mindnyájan hiába ebben a teljesen értelmetlen háborúban, sok bajtársunk esett el; most fogjunk össze, ne legyen köztünk ellenségeskedés, hanem béke. Mi azonban hadifoglyokként vagyunk itt, míg orosz és ukrán földön a magyar hadifoglyok szabadon élnek, szabad polgárok. Arra kérjük a Magyar Nemzeti Tanácsot, vegyen minket pártfogásába, hogy együtt küzdhessünk szabadságunkért.“²¹

Az 1918-as burzsoá-demokratikus forradalom nem hozta meg a szabadságot a magyar népnek. A magyar munkásosztály, a kommunisták vezetésével, harcot indított a szocialista forradalom győzelméért. 1919 márciusában Magyarországon kikiáltották a Tanácsköztársaságot.

¹⁷ U. o. 1917.

¹⁸ MMI. H. M. H. L. H. M.-nak jelentése. 575310, 15/a/1918, Kassa, 1918.

¹⁹ MMI. Arch. Borsodmegyei alispáni. 8980/1918.

²⁰ MMI. Arch. Fejér m. Főisp. 10-res. 1918/290.

²¹ Déli Hírlap. 1918. november 1.

Az Antant és az Egyesült Államok imperialistái megkezdték az intervenciót a fiatal Magyar Tanácsköztársaság ellen. Halálos veszély fenyegette az országot. A munkásosztályt fegyverbe szólították a Haza és a Tanács hatalom védelmére. Széleskörű kampány indult önkéntesek toborzására a magyar Vörös Hadseregbe. Ezekben a nehéz napokban ezt írta Lenin, Szovjet-Oroszország nevében a magyar munkásokhoz intézett üdvözlésében: „Most az a hálás és igen nehéz feladat áll előttetek, hogy megálljátok a sarat az antant elleni súlyos háborúban. Legyetek szilárdak... Az a háború, amelyet ti viseltek, az egyetlen jogos, igazságos, igazán forradalmi háború, az elnyomottak háborúja az elnyomók ellen, a dolgozók háborúja a kizsákmányolók ellen, háború a szocializmus győzelméért. Az egész világon a munkásosztály becsületese tagja a ti pártotokon áll.”²²

A magyar szocialista forradalom szabadságot adott a Magyarország területén lévő hadifoglyoknak. Sokan közülük visszatértek hazájukba. De azok, akik a hazatérés nehézségei miatt tovább is Magyarországon maradtak, kötelességüknek tartották, hogy a magyar proletariátussal együtt védelmezzék a fiatal Magyar Tanácsköztársaságot.

A Magyarországon élő orosz hadifoglyok harci szervezője a szociáldemokrata-bolsevik csoport volt. Ez a csoport *Pravda* címen újságot alapított, továbbá orosz klubot létesített Budapesten, *Marx—Lenin Klub* néven. A magyar városokban önkénteseket toboroztak a magyar Vörös Hadseregbe. A *Vörös Újság* 1919 április 1-i száma közölte a Szovjet Állam Külügyi Népbiztosságának rádióüzenetét a Magyarországon élő orosz hadifoglyokhoz, amely felszólította őket, hogy keljenek a Magyar Tanácsköztársaság védelmére. A felhívás így hangzott: „Ti, fogoly elvtársak, akik átértétek az imperialista háború minden borzalmát és saját bőrötökön tapasztaltátok az orosz és a magyar burzsoázia kizsákmányolását, minden eszközzel támogassák az ifjú Magyar Tanácsköztársaságot.

Az ellenség már összefogott, hogy leigázza a magyar és az orosz proletariátust. Minden orosz és magyar proletár és paraszt helye a Vörös Hadseregben van... Keljetek a magyar proletariátus védelmére! Váll váll mellett, egyesülten küzdenek a magyar és orosz proletárok valamennyi proletár közös érdekeiért.”²³

Az OSZSZSZK Külügyi Népbiztosságának felhívását nagy lelkesedéssel fogadták a magyarországi volt hadifoglyok. Gyűlésükön felszó-

²² *Lenin*: Üdvözet a magyar munkásoknak. *Lenin* Művei 29. köt. Szikra 1953. 397. o.

²³ Ennek az okmánynak eredetijét nem találtuk meg. Tartalmát a lehallgatott rádióadás feljegyzett szövege nyomán közöljük, melyet a magyar levéltár őriz. MMI. II. 26. (1919) 1173—1.

lalt Szamuely Tibor, a Kommunisták Magyarországi Pártjának egyik alapítója, a Magyar Tanácsköztársaság hadügyi népbiztoshelyettese. A magyar tanácskormány nevében üdvözölte az egybegyűlteket és felhívta őket, hogy a köztársaság támogatására lépjenek be a Vörös Hadseregbe. A Magyar Tanácsköztársaság Hadügyi Népbiztosságának a Magyarországon lévő orosz munkásokhoz és parasztokhoz intézett röplapja így hangzott: „Eltársak! Orosz munkások és parasztok! Vörös-Magyarország proletariátusa testvéri szövetséget kötött az orosz proletariátussal. A mi feladatunk az, drága elvtársak, hogy erős kézzel és elszánt szívvel megszilárdítsuk országaink munkásainak és parasztjainak örök szövetségét... Mindazok, akik szívükön viselik a proletariátus és a forradalom ügyét, lépjenek be a budapesti nemzetközi ezredbe...”

Ez a felhívás, akárcsak a magyar tanácskormány más felhívásai, forró visszhangra lelt a volt orosz hadifoglyok körében. 1919 májusában hadifogoly önkéntesekből Budapesten nemzetközi brigád alakult, amelynek állományába tartozott az 1. orosz zászlóalj, több mint ezer fővel. A frontra induló zászlóalj búcsúztatásakor Budapesten rendezett gyűlésen Szamuely Tibor orosz nyelvű beszédet mondott. Felszólította az orosz katonákat, hogy teljesítsék nemzetközi kötelességüket, bátran harcoljanak a nép érdekeiért, a Magyar Tanácsköztársaságért, a tőkések ellen. Beszédét az orosz katonák harsány, meg-megismétlődő hurraikiáltással fogadták. A zászlóalj az Internacionálét és forradalmi dalokat énekelve indult el a frontra.

Az orosz önkéntesek a magyar dolgozókkal válllvetve hőiesen küzdöttek a magyar Vörös Hadseregben az imperialisták fegyveres erői ellen. Az orosz zászlóalj elkeseredett harcokban jelentős veszteségeket okozott az ellenségnek.²⁴

A katonai parancsnokságnak a magyar Vörös Hadsereg Legfelsőbb Főparancsnokságához intézett, 1919 június 2-i távirata említést tesz az 1. orosz zászlóalj kiváló harci erényeiről. A zászlóalj a Szakály—Alsó Sztregova szakaszon május 29-től dúló szakadatlan harcokban megtörte a számbeli fölényben lévő ellenséges erők makacs ellenállását és nagy területeket foglalt el. Az egység parancsnoka és politikai vezetői állandóan az első vonalban tartózkodtak.²⁵ A Főparancsnokság külön parancsban elismerését nyilvánította a zászlóalj személyi állományának hősiességéért és vitézségéért.

Nincsenek teljes adataink arról, hogy hány orosz önkéntes vett részt a Magyar Tanácsköztársaságért vívott harcokban. Azt azonban tudjuk, hogy az 1. orosz zászlóaljon kívül más egységekben is küzdöttek orosz önkéntesek. A katonai parancsnokság például azt jelentette

²⁴ MMI. HL. Vörös Hadsereg Parancsnoksága, No 769/VIII. 1919.

²⁵ Hadtörténelmi Intézet Levéltára. Vörös Hadsereg Parancsnoksága 302.2/VI—1919, sürgöny.

Gödöllő környékéről, hogy 1919. június 15-én egy oroszokból alakított, 363 főnyi század érkezett Krivánba, és ezenkívül 200 fő a nemzetközi ezred kiegészítésére; ez utóbbiak között voltak „oroszk, lengyelek, olaszok, néhány német és magyar“.²⁶ 1919. június 18-án Budapesten újabb nemzetközi zászlóalj alakult, amelyben „egy orosz alegység“ is volt.²⁷ Ezt a zászlóaljat a frontra irányították. 1919 júliusában a Magyar Tanácsköztársaság Hadügyi Népbiztossága megbízta Jefimov és Jukelszon orosz állampolgárokat, hogy állítsanak össze „egy fegyveres alakulatot a Magyar Tanácsköztársaság területén lévő volt orosz hadifoglyokból.“²⁸ E megbízás sikeres végrehajtása céljából vasúti szerelvényt, élelmiszert, autót és 5 millió koronát bocsátottak Jefimov és Jukelszon rendelkezésére. A katonai parancsnokokat és a közigazgatási szerveket utasították, hogy mindenben támogassák őket.

Mint már említettük, az OK(b)P budapesti csoportja Magyarországon orosznyelvű újságot adott ki, *Pravda* címen. A budapesti *Pravda* 1919. április 9-től augusztus 3-ig jelent meg, hetenként kétszer-háromszor, 4 kisméretű oldalon; egyes számok kettősek voltak. Összesen 37 szám jelent meg.²⁹ A *Pravda* cikkeket közölte a Vörös Hadsereg hősi harcairól Oroszországban, röviden ismertette a Népbiztosok Tanácsának egyes rendeleteit. Számos cikk és tudósítás foglalkozott a szovjet munkások munka-hőstetteivel, Szovjet-Oroszország gazdasági helyzetével, a kulturális építómunkával, a kommunista párt szerepével az ellenében aratott győzelem megszervezésében és a Szovjethatalom megszilárdításában. A *Pravda* nagy figyelmet szentelt Tanács-Magyarország belső és külpolitikai helyzetének. Kifejtette a szocialista forradalomnak és a proletárdiktatúra győzelmének jelentőségét a magyar dolgozó nép számára.

A *Pravda* lankadatlanul buzdította a Magyarország területén élő orosz, ukrán, lengyel, szlovák és más nemzetiségű munkásokat és parasztokat, hogy keljenek a Magyar Tanácsköztársaság védelmére. Az újság minden számán ez a jelszó állt: „Minden képzett proletárkatonának kötelessége, hogy belépjen a Vörös Hadseregbe“.

A lap egyik első száma felhívást közölt az orosz katonákhoz, munkásokhoz és szegényparasztokhoz. „A magyar katonák, munkások és szegényparasztok — hangzott a felhívás — megalapították a Tanácsköztársaságot. Célja: proletár-uralom létesítése és a proletariátus felszabadítása. Evégből nemzetközi Vörös Hadsereg alakul. A fegyvert és az erőt azok ellen fordítjuk, akik elnyomtak bennünket, akik kiszívták

²⁶ U. o. 3508.15/VI—1919, sürgöny.

²⁷ Hadtörténelmi Intézet Levéltára. Hadügyi Népbiztosság. 145637/6 sz. rendelet. 1919. VII. 5. (No 13247).

²⁸ Hadtörténelmi Intézet Levéltára. Hadügyi Népbiztosság. 145637/6 sz. rendelet. 1919. VII. 5. (No 13247).

²⁹ Ennek az újságnak egyetlen teljes — egyes számokból összeállított — évfolyamát a MDP Központi Vezetőség mellett működő Magyar Munkásmozgalmi Intézet és a budapesti Fővárosi Könyvtár őrzi.

utolsó csepp vérünket, akik csak nyomorúságot és ínséget adtak nekünk. Orosz proletárok és testvérek, lépjeteek hát be a nemzetközi Vörös Hadseregbe!”³⁰

A budapesti *Pravda* cikkeiben leleplezte a magyar burzsoázia, arisztokrácia és papság áruló szerepét, akik nyíltan szöveterkeztek az idegen imperialistákkal. Az egyik cikkben, amelynek „A haza kiárúsító!” volt a címe, arról esett szó, hogy miként „Miljukov, az orosz kadet* a háború alatt a gyűlölet szenvedélyét szította a népben, a háború vége felé pedig suttymban odatörleszkedett a német tábornokokhoz, hogy mentsek meg... Kresztovnyikovot, Rjabusinszkijt és a többi pénzeszsákokat a bolszevikok „erőszakától”, ugyanígy most a szétzúzott és levert osztrák és magyar burzsoázia nem áll angolokat, franciákat vagy bárki mászt rászabadítani Bécsre vagy Budapestre, csak hogy lerázza a gyűlölt tanács-hatalmat.”³¹

A *Pravda* hasábjain megjelent cikkek ismertették a forradalmi mozgalom fellángolását a nyugateurópai országokban. „A proletárharc fáklýája — hangoztatta az egyik vezércikk —, mely a világháború sötét, véres éjszakáján gyúlt fel Petrográd és Moszkva utcáin, egyre újabb és újabb munkás- és paraszt-zászlóaljakat hív életre. A magyar proletár, földműves és bortermező már válaszolt a hívó szóra és hozzálátott az új élet megteremtéséhez a régi feudalizmus és az erőszak s az elnyomás minden fűrfangjában jártas új militarizmus romjain.” A cikk a továbbiakban említést tesz Bajorország, Németország, Lengyelország, Nyugat-Ukrajna, Bulgária, Olaszország, Spanyolország dolgozóinak harcáról, Macedónia és Crna Gora népeinek nyomorúságáról. Be-fejezése így hangzik: „...közel van az a nap, amikor ezek az elszórt tüzecek egyetlen, óriási lángtengerré olvadnak össze, amely megsemmisíti a kapitalizmus gyűlölt uralmát, az erőszak és az elnyomás uralmát, és helyette diadalra jut a mindenki számára egyenlő munka, a béke és a testvériség az emberek között, akik nem ismernek sem versengést, sem osztályharcot, sem háborút, sem vérontást.”³²

A *Pravda* cikkei hozzájárultak a Magyarországon lévő orosz munkások és parasztok politikai öntudatoságának fokozásához, segítségükre voltak abban, hogy tisztán lássanak a nemzetközi élet eseményeiben, hogy megértsék az európai népek forradalmi felszabadító mozgalmaának okait és jellegét, a proletárok sorainak tömörítésére szólították fel őket, az imperializmus elleni harcban.

A burzsoá sajtó, amely viszályt akart hinteni a magyar és az orosz dolgozók között, provokációs jelentéseket közölt Szovjet-Oroszországnak a magyar forradalom iránt tanúsított magatartásáról. Válaszul a

³⁰ *Pravda*, április 16. (Budapest).

* Az alkotmányos demokrata párt rövidítése. (A ford.)

³¹ *Pravda*, u. o.

³² U. o.

budapesti *Pravda* közzétette az OSZSZSZK Külügyi Népbiztosságának a magyar kormányhoz intézett rádiótáviratát, amelyben ez állt: „Szovjet-Oroszország a legmélyebb testvéri szeretet és elragadtatás érzésével viseltetik Tanács-Magyarország iránt“. A rádiótávirat említést tett arról, hogy Lenin nagyra becsülte a magyarországi Tanácshatalom gyakorlati tevékenységét, továbbá azt a reményét fejezte ki, hogy a magyar dolgozó nép még elszántabban fog küzdeni a forradalom ellenségei ellen, akik hadjáratokat szerveznek Szovjet-Oroszország és Tanács-Magyarország ellen.³³

„A Clemenceau-jegyzékről“ című cikkében a *Pravda* beszámolt a tőkésvilág főkolomposainak agresszív politikájáról, akik az Oroszországi Szovjet Köztársaság megfojtásáról ábrándoztak. De, mint az újság hangsúlyozta, ebből nem lett semmi: „A Vörös Hadsereg megverte és megverti ellenségeit. Egész Oroszország egyesült a bolsevizmus zászlaja alatt. Ugyanígy lesz Magyarország is.“³⁴

A lap rendszeresen közölt jelentéseket és tudósításokat a frontok helyzetéről, a magyar Vörös Hadseregnek az intervenciókkal vívott hősi harcairól, s ennek során az 1. budapesti nemzetközi ezred szerepéről az útközvetben. Megemlékezett az 1. orosz zászlóalj harci érdemeiről és hangsúlyozta, milyen fontos szerepe volt a zászlóaljban szervezett OK(b)P-sejtnek, amely nagy politikai munkát végzett az alegység tagjai között.

Az újságban napvilágot láttak Gyemjan Bednij versei is.

Noha a budapesti *Pravda* csak rövid ideig jelent meg, mégis jelentős szerepet játszott az osztály-öntudat fejlesztésében és a nemzetközi proletár-szolidaritás eszméinek terjesztésében a volt orosz hadifoglyok között.

A Magyar Tanácsköztársaság 133 napig állt fenn. Jóllehet az antant beavatkozása és a magyar nép ellenségeinek szabotázsa és ellenforradalmi tevékenysége rendkívüli nehézségeket okozott, a magyarországi Tanácshatalom számos intézkedést hozott a dolgozók érdekében. Az ellenségnek azonban sikerült elfojtania a magyar forradalmat és véres terroruralmat honcsíftott meg az országban.

Huszonöt esztendő múltán a Szovjet Hadsereg szétzúzta a hitlerista és horthysta hadakat Magyarország területén. A fasiszta rendszer összeomlott Magyarországon. Megalakult a Magyar Népköztársaság. A szovjet és a magyar nép között még szorosabb kapcsolat és testvéri együttműködés jött létre, s ez biztosítéka a népi demokratikus Magyarország nagy sikereinek, amelyeket az új, szocialista élet építésében arat.

Megjelent a Вопросы Истории 1955. 2. számában.

³³ *Pravda*, 1919. május 29. (Budapest).

³⁴ *Pravda*, 1919. június 15. (Budapest).